

I detta nummer presenterar vår flyghistoriskt intresserade medarbetare BO WIDFELDT ett av det svenska arméflygets två första plan — "MONOPLANET" — av typ Nieuport IV G, köpt 1912 i Frankrike för 1911 skänkta penningmedel.

En arméflygets förstling

■ "Flygvapen-Nytt" nr 2 1966 gav vi några data om svenska försvarets första flygplan, det 1911 Neumüller-donerade, i Landskrona av bröderna HJALMAR och FREDRIK P NYROP samma år byggda 50 hk Nyrop-Blériot-monoplanet, vid svenskt marinflyg döpt till "AEROPLANET NR 1".

■ Här skall nu redogöras något för ett av arméflygets två första plan — det likaså på 50 hk men i Frankrike byggda NIEUPOINT-monoplanet, skänkt år 1911 i form av en 30.000-kronors donation till staten och avsett för vårt då snart kommande arméflyg. Donatorerna var de fyra framsynta och försvarsintresserade medlemmarna C Danielsson, C Piltz, A Mattsson och F Ahlsein av den tidens "SAS", Svenska Aeronautiska Sällskapet, numera sedan åtskilliga årtionden bekant som KSAK. De bör ihågkommas och hedras.

■ Ett villkor var fäst vid gåvan — att staten själv skulle bevilja pengar till ett annat plan. Efter mycket motstånd i riksdagen och långa debatter om det nyfödda flyget m m antogs erbjudandet och staten anslog också behövliga

pengar till ett arméplan nummer två samt till flygövningar. För de skänkta medlen köptes ett franskt monoplan typ NIEUPOINT IV G — segrartypen i de franska militärflygtävlingarna 1911.

■ För de omsider beviljade statsmedlen köpte man ett biplan, tyngre och klumpigare, också franskt samt av typ BRÉGUET U-1, med 85 hk motor. Det planet favoriserades nämligen av den blivande flygavdelningschefen, Sveriges förste militära flygare, kaptenen vid fortifikationen greve HENRIK D HAMILTON, vilken 1911 på egen bekostnad lärt sig flyga Bréguet i Frankrike.

■ År 1913, då antalet arméflygplan tack vare nya donationsmedel kunde ökas ut till FYRA, infördes de sedan dess stundom synliga bokstavs- och nummerbeteckningar, som medfört, att det första Nieuportmonoplanet vid arméflyget, tidigare blott kallat "MONOPLANET", då blev känt som "M 1", och det första biplanet (Bréguet) såsom "B 1".

Det blev dåvarande löjtnanten GÖSTA VON PORAT som blev Nieuportplanets förare. Planet var ett tvåsitsigt midvingat monoplan. 1912 försett med en 50 hk roterande Gnömemotor och som under 1913 utbyttes mot en starkare 70 hk Gnömemotor.

□ Under vintern år 1914 utfördes med M 1 en del intressanta försök på is med skidstätt på Storsjön i Jämtland. Förare vid tillfället var löjtnant ALLAN JUNGNER. Skidstället var konstruerat av Porat och Jungner. M 1 var i sporadisk tjänst fram till omkring år 1919, då planet togs ur bruk.

ÅTER I LUFTEN

I samband med flygutställningen

ILUG år 1923 i Göteborg utställdes även M 1, som en representant för det då "11 år unga" arméflygets tidigaste skede. Långt senare — i samband med det svenska militärflygets 50-årsjubileum på Malmen i september 1962 — kunde man visa M 1 i luften, flugit av major FRITZ CRONA (se bilden). De inflygningar, som företogs vid detta tillfälle föregicks av ett omsorgsfullt restaureringsarbete, varvid ur säkerhetssynpunkt vissa detaljer fick förstärkas eller utbytas, bli propellern.

□ M 1, som numera ingår i de flyghistoriska samlingarna på Malmen, men tidigare skänkts av en ti-

digare CFV, generalen KARL AMUNDSON till Tekniska muséet i Stockholm, har sagts vara världens äldsta flygande veteranplan.

KÄLLARJOBB

År 1913 erhöi arméflyget sitt första svensktillverkade plan. Detta var en nära kopia av M 1 och betecknades efter övertagandet vid armén "M 2". Planet hade 80 hk Gnömemotor och var tillverkat i en källare på Ostermalm i Stockholm av de kända flygpionjärerna Jungner, von Porat, Fjällbäck, Ångström samt Gullberg — den senare "PR"-man.

□ Liksom M 1 var M 2 avsett för spaning. I samband med ett haveri

den 16 juni 1914 vid Skillingaryd skadades föraren von Porat allvarligt. Flygplanet blev kraftigt demolerat, men reparerades så småningom. I juni 1916 skedde så dess slutliga haveri i samband med en nödlandning för motorfel vid Bankeberg nära Malmen.

NÅGRA DATA OM M 1

Hastighet: ca 100 km/tim.
Motor: 1 st 50 hk Gnöme
Spännvidd: 10,2 m
Längd: 7,8 m
Vingyta: 23,4 m²

(Se även treplanskissen å sid 22.)